

United Nations
Nations Unies

International
Criminal Tribunal
for the former
Yugoslavia

Tribunal Pénal
International pour
l'ex-Yougoslavie

SAŽETAK PRESUDE

(Isključivo za medije. Nije zvaničan dokument.)

VIJEĆA

Haag, 12. decembar 2012.

Sažetak presude Pretresnog vijeća na suđenju Zdravku Tolimiru

U nastavku je sažetak presude koju je danas pročitao sudija Flügge.

Ovo Vijeće danas zasjeda kako bi pročitalo presudu u suđenju optuženom u ovom predmetu, g. Zdravku Tolimiru. U tu svrhu, pre nego što prijeđe na dispozitiv, Vijeće će da iznese rezime onog šta je utvrdilo u odnosu na djela za koja se optuženi tereti. Vijeće naglašava da ovaj rezime ne predstavlja dio Presude. Jedini autoritativni prikaz onog što je Vijeće utvrdilo može se naći u pisanoj presudi čiji će primjerci biti stavljeni na raspolaganje procesnih strana po završetku ove sjednice.

Gospodin Tolimir je prvi puta optužen 2005. Te je godine njegov predmet bio spojen s predmetom protiv optuženih u predmetu *Popović i drugi*. Dana 15. avgusta 2006. - dok je optuženi još bio u bjekstvu - njegov je predmet izdvojen iz objedinjenog predmeta, a kasnije tog mjeseca protiv njega je uložena izdvojena optužnica.

Dana 31. maja 2007. optuženi je uhapšen i sutradan prebačen na Međunarodni sud. Nakon što je na prvom pojavljivanju pred Vijećem dana 4. juna 2007. odbio da se predstavi ili da se izjasni o krivici, u skladu s Pravilnikom o postupku i dokazima Međunarodnog suda, dana 3. jula 2007. u njegovo je ime u spis uneseno da nije kriv. Operativna optužnica protiv optuženog u ovom predmetu zavedena je 4. novembra 2009. Suđenje u ovom predmetu započelo je 26. februara 2010. Optuženi je izabrao da se sam brani, ali je imao pomoć pravnog osoblja, uključujući svog pravnog savjetnika g. Aleksandra Gajića, čije je pravo na obraćanje ovom Vijeću bilo ograničeno. Suđenje je okončano ranije ove godine završnim riječima procesnih strana koje su održane 21. do 23. avgusta.

Vijeće je zasjedalo ukupno 242 dana suđenja, koje su rezultirale u više od 19.000 stranica transkripta. U spis je usvojilo skoro 3.500 dokaznih predmeta. Tužilaštvo je izvelo dokaze preko 183 svjedoka; obrana je dovela četiri svjedoka.

Želim da iskoristim ovu priliku kako bih ponovio da cijenimo profesionalnost i poštovanje koje su procesne strane ukazale jedna drugoj, što je bez sumnje pridonijelo ovako efikasnom odvijanju suđenja. Takođe bih hteo da ponovno zahvalim svima onima koji su u posljednje gotovo tri godine radili iza kulisa, ljudima bez kojih niti jedan postupak pred Međunarodnim sudom ne bi bio moguć.

Vijeće će sada izložiti za šta se tereti optuženi, nakon čega ćemo prijeći na rezime naših glavnih nalaza.

Gospodin Zdravko Tolimir bio je jedan od pomoćnika komandanta Glavnog štaba Vojske Republike Srpske i načelnik Sektora za obavještajne i bezbjednosne poslove u Glavnom štabu. U tom ga se svojstvu tereti kao člana dva udružena zločinačka poduhvata. Prvo: udruženi zločinački poduhvat ubistva vojno sposobnih bosanskih Muslimana iz srebreničke enklave, približno između 11. jula i 1. novembra 1995. Drugo: udruženi zločinački poduhvat prisilnog uklanjanja i deportacije bosanskih Muslimana koji su bili stanovnici enklava Srebrenice i Žepe, koji je, kako se navodi, započeo izdavanjem

Internet adresa: <http://www.icty.org>

Služba za medije/komunikacije

Churchillplein 1, 2517 JW The Hague. P.O. Box 13888, 2501 EW The Hague. The Netherlands

Tel.: +31-70-512-5343; 512-5356 Fax: +31-70-512-5355

Direktive 7 u martu 1995, a kulimirao konkretnim uklanjanjem stanovništva iz tih enklava u periodu od jula do avgusta 1995.

Vijeće će u ovom rezimeu o Vojsci Republike Srpske govoriti kao o VRS-u, a o udruženim zločinačkim poduhvatima u skraćenom obliku kao o UZP ubistva i UZP prisilnog premještanja.

Optuženi se nadalje tereti za krivičnu odgovornost prema proširenom vidu UZP-a, poznatom kao UZP III. Tu ga se tereti za situaciono uslovljena ubistva manjih grupa vojno sposobnih muškaraca iz Srebrenice (kao predvidiva posljedica oba UZP-a), predvidivo ciljano ubistvo trojice lidera bosanskih Muslimana iz Žepe (kao predvidiva posljedica UZP prisilnog uklanjanja), i druga djela progona (kao predvidive posljedice oba UZP-a). Tužilaštvo tvrdi da je optuženi, zbog toga što je bio član ovih UZP-ova, mogao da predvidi da će snage bosanskih Srba da izvrše takva djela.

Optuženi se ne tereti samo za počinjenje tih djela, uključujući i putem navedenog sudioništva u ova dva UZP-a, nego i - prema članu 7(1) Statuta - za planiranje, poticanje, naređivanje i druge oblike pomaganja i podržavanja u planiranju, pripremi i sprovođenju krivičnih djela za koja se tereti.

Ova djela su u optužnici obuhvaćena pod osam tačaka optužnice po kojima se optuženi tereti. To su: tačka 1, genocid; tačka 2, udruživanje radi vršenja genocida; tačke 3 i 4, te 6 do 8, ubistvo, istrebljenje, progon, nehumana djela putem prisilnog premještanja i deportacije, sve kao zločini protiv čovječnosti; i tačka 5, ubistvo kao kršenje zakona ili običaja ratovanja.

Na osnovu tih optužbi i izvedenih dokaza Tužilaštvo je tražilo kaznu doživotnog zatvora.

Optuženi je zauzeo stav da nema vjerodostojnih dokaza na osnovu kojih bi ovo Vijeće moglo da utvrdi krivičnu odgovornost optuženog van razumne sumnje, te da on, stoga, treba biti oslobođen optužbi.

Prvo ću govoriti o činjeničnim nalazima Vijeća u ovom predmetu. Najvećim delom se radi o nalazima većine sudaca Vijeća. Suprotno mišljenje sudije Nyambe nalazi se iza glavnog teksta presude.

Krivična djela navedena u optužnici odnose se na mjesec od marta do novembra 1995, u relativno malom području istočne Bosne i Hercegovine. Konkretno, ta krivična djela tiču se enklava Srebrenice i Žepe koje je Savjet bezbjednosti Ujedinjenih nacija svojim rezolucijama u proljeće 1993. proglasio zaštićenim zonama. Odmah se mora napomenuti da se navedena krivična djela ne mogu razmatrati u vakuumu. Ona su uslijedila nakon godina oružanog sukoba u Bosni i Hercegovini. Vijeće je tokom cijelog predmeta bilo svjesno tog konteksta. Zadatak Vijeća, međutim, nije bio da donosi odluku o legitimnosti rata između bosanskih Srba i bosanskih Muslimana u tom području. Vijeće naglašava da mu je uloga bila ograničena na utvrđivanje individualne krivične odgovornosti optuženog Zdravka Tolimira za genocid, zločine protiv čovječnosti i ratne zločine do kojih je došlo u kontekstu tog rata.

Sudačka većina je utvrdila da je već 1992. na najvišim razinama Republike Srpske vladala politika čiji je cilj bio uklanjanje bosanskog muslimanskog stanovništva iz istočne Bosne i Hercegovine, kao i iz drugih područja. Ova je politika potvrđena Direktivom 7 iz marta 1995., direktivom koju je potpisao predsjednik Republike Srpske Radovan Karadžić, kome su u njenom sastavljanju pomagali razni sektori u Glavnom štabu VRS-a, uključujući i sektor za obavještajne i bezbjednosne poslove, kojem je na čelu bio optuženi.

Ova je direktiva, u svom relevantnom djelu, pozivala na stvaranje, *citiram*, „uslova totalne nesigurnosti, nepodnošljivosti i besperspektivnosti daljeg opstanka i života mještana Srebrenice i Žepe,“ *kraj citata*, i to, *citiram*, „planskim i osmišljenim borbenim aktivnostima,“ *kraj citata*. Ta je direktiva nadalje pozivala na smanjivanje i ograničavanje logističke podrške za Zaštitne snage Ujedinjenih nacija, skraćeno UNPROFOR, u enklavama, kao i, *citiram*, „[dotura] materijalnih sredstava muslimanskom življu [...] i učiniti ih ovisnim od naše dobre volje, a istovremeno izbjeći osudu međunarodne zajednice i svjetskog javnog mnjenja,“ *kraj citata*. Sudačka većina, uz suprotno mišljenje sudije Nyambe, je utvrdila da je izdavanje Direktive 7 u martu 1995. predstavljalo početak intenzivnog perioda aktivnosti snaga bosanskih Srba - koje obuhvataju i VRS i Ministarstvo unutrašnjih poslova - usmjerenog na ostvarivanje ciljeva navedenih u direktivi.

Sudačka većina je utvrdila da se VRS neposredno nakon izdavanja Direktive 7 angažovao na sistematskom ograničavanju konvoja humanitarne pomoći i konvoja za snabdevanje UNPROFOR-a prema Srebrenici i Žepi. Tim je ograničenjima postignut namjeravani cilj stvaranja nepodnošljivih uslova života za bosanske Muslimane u tim enklavama. Paralelno s uvođenjem sve oštrijih ograničenja od početka proljeća 1995., VRS je u junu iste godine izvršio okruženje srebreničke enklave. Iako je veliki deo aktivnosti VRS-a bio usmjeren na pripadnike Armije Bosne i Hercegovine, skraćeno ABiH, koji su djelovali iz enklave, sudačka većina je utvrdila da su te vojne aktivnosti bile usmjerene i na civilne ciljeve i da im je namjera bila terorisanje bosanskih Muslimana. S početkom jula 1995., obje enklave su se našle u strašnoj humanitarnoj situaciji. Tada su i napadi VRS-a na srebreničku enklavu postali otvoreniji, sa pokretanjem operacije Krivaja 95 kako bi se, *citiram*, „stvorili uslovi za eliminaciju enklava,“ *kraj citata*, ciljem koji je proširen zauzimanjem Srebrenice u samo nekoliko dana. Sudačka većina, uz suprotno mišljenje sudije Nyambe, utvrdila je da su aktivnosti VRS protiv enklave, detaljno navedene u pisanoj presudi, imale za svrhu da se iz enklave uklone kako vojska bosanskih Muslimana tako i civilno stanovništvo, što se poklapa sa ciljevima navedenim u Direktivi 7 o stvaranju uslova nepodnošljivosti i besperspektivnosti daljnjeg opstanka i života mještana enklava. VRS je ostvario te ciljeve istovremenim ograničavanjem humanitarne pomoći i vršenjem vojnih napada na civilno stanovništvo.

Srebrenica je pala 11. jula. VRS nije naišao ni na kakav otpor. Visokorangirani oficiri VRS-a i pripadnici 10. diverzantskog odreda Glavnog štaba trijumfalno su prošetali kroz grad. Komandant Glavnog štaba VRS-a Mladić je izjavio, *citiram*, „kucnuo je čas da se osvetimo Turcima u ovim krajevima,“ *kraj citata*, i, *citiram*, „dajemo ovaj grad kao poklon srpskom narodu,“ *kraj citata*. Kolona sastavljena od hiljada vojno sposobnih bosanskih Muslimana, zajedno s nešto žena i djece, već je počela da se kreće kroz šumu prema selima sjeverozapadno od Srebrenice. Bosanski Muslimani tamo su donijeli odluku da se formira kolona i da se pokuša proboj do Tuzle, na teritorij koji je držala ABiH. Kolona je bila sastavljena od otprilike 10 do 16 hiljada bosanskih Muslimana i protezala se dužinom od nekoliko kilometara, s tim da se na čelu kolone nalazila koncentracija naoružanih muškaraca, kako bi pokušali da pruže zaštitu civilima, uključujući žene i djecu. U međuvremenu, hiljade žena, djece i starijih osoba, umesto da se pridruže koloni, krenulo je da traži utočište u bazi UN-a u Potočarima, u nadi da će tamo dobiti zaštitu; VRS je granatirao put kojim su se oni kretali. Sudačka većina, uz suprotno mišljenje sudije Nyambe, je utvrdila da je namjera tog granatiranja bila da se dodatno terorizira već uplašeno i ranjivo stanovništvo.

Uveče 11. jula 1995., u kontekstu svih tih događanja, održana su dva sastanka u hotelu *Fontana* u Bratuncu. Među predstavnicima VRS-a prisutnim na tim sastancima bili su Mladić i obavještajni oficir Glavnog štaba, Radoslav Janković. Prisutni u ime UNPROFOR-a bili su predstavnici Holandskog bataljona, skraćeno DutchBat, komandant Karremans i oficir Boering. Svrha sastanaka bila je razgovor o sudbini civilnog stanovništva, bosanskih Muslimana koji su se sklonili u bazi UN-a u Potočarima. Sudačka

većina je utvrdila, uz suprotno mišljenje sudije Nyambe, kako je VRS na tim sastancima lažno prikazivala da u najboljoj namjeri pokušava da pronađe neko rješenje za to stanovništvo.

Sudačka većina je utvrdila da su ti sastanci održani u atmosferi prijatni i zastrašivanja koju je stvorio VRS. Mladić, koji je vodio te sastanke, rekao je učitelju bosanskom Muslimanu koji je pozvan u svojstvu predstavnika stanovništva da bosansko muslimansko stanovništvo može da ili, *citiram*, „opstane ili nestane,“ *kraj citata*. Mladić je opstanak stanovništva uslovio razoružavanjem pripadnika ABiH iz enklave.

Treći sastanak održan je u hotelu *Fontana* ujutro 12. jula. Mladić je ponovio svoju prijatnu od prethodne večeri, rekavši uplašenim predstavnicima bosanskih Muslimana, *citiram* „kao što sam sinoć rekao ovom gospodinu, možete ili da opstanete ili da nestanete,“ *kraj citata*. Na tom je sastanku VRS objelodanio namjeru da „izvrši proveru“ muškaraca iz mnoštva u Potočarima u vezi sa njihovim navodnim sudjelovanjem u ratnim zločinima. Nakon tog sastanka, Karremans i Boering su se obratili načelniku za obavještajne i bezbjednosne poslove Bratunačke brigade, Momiru Nikoliću, i Svetozaru Kosoriću, načelniku obavještajnog organa Drinskog korpusa, kako bi razjasnili šta se podrazumeva pod tim predloženim izvršavanjem provere muškaraca. Momir Nikolić im je rekao da se gube, da je sve već dogovoreno i da je transport bosanskih Muslimana iz Potočara već počeo.

Do kraja 12. jula, utočište u bazi UN-a u Potočarima već je potražilo ukupno oko 25 do 30 hiljada bosanskih Muslimana civila, uglavnom žena, djece i starijih osoba. Ujutro 12. jula, snage bosanskih Srba zauzele su Potočare, razoružale pripadnike DutchBata i umiješale se u mnoštvo, psujući, zlostavljajući bosanske Muslimane civile i izrugujući im se. Neki su dijelili hljeb i vodu dok ih je snimala srpska snimateljska ekipa. Čim je snimateljska ekipa prestala sa snimanjem, prestali su sa podjelom, i čak oduzeli deo već podijeljenog hljeba. Dok su se žene i djeca bosanski Muslimani ukrcavali u autobuse koje je organizovao VRS, muški članovi njihovih porodica, uključujući i dječake, i starije i nemoćne muškarce, su izdvajani i zatvarani na nekoliko lokacija u blizini baze UN-a, ponajviše u zgradi poznatoj kao „bijela kuća.“

Sudačka većina je utvrdila da je do kraja 12. jula 9.000 bosanskih Muslimana autobusima prisilno premješteno iz Potočara u Kladanj. Oni koji su ostali u očekivanju prisilnog premještanja sljedećeg dana, proživeli su noć koju su opisali kao pakao; jauri i krici odjekivali su kroz mnoštvo. Pucnji iz vatrenog oružja parali su noć, a pripadnici snaga bosanskih Srba nastavili su da odvođe muškarce bosanske Muslimane kao što su to radili i tokom dana. Neki od muškaraca nisu se vratili. Uslovi su bili tako grozni, da je nekoliko civila bosanskih Muslimana izvršilo ili pokušalo izvršiti samoubistvo. Do jutra 13. jula svi su očajnički htjeli da odu iz Potočara. Sudačka većina je utvrdila, uz suprotno mišljenje sudije Nyamba, da u tim užasnim okolnostima stanovništvo bosanskih Muslimana okupljeno u Potočarima osim odlaska nije imalo drugog izbora.

Muškarci i dječaci bosanski Muslimani koji su izdvojeni iz mnoštva u Potočarima postali su predmetom drugog udruženog zločinačkog poduhvata koji se tereti u optužnici. Sudačka većina je utvrdila da su u rano jutro 12. jula, neposredno prije početka trećeg sastanka u hotelu *Fontana*, pripadnici organa bezbjednosti, po stručnoj liniji pod komandom optuženog, spominjali plan o ubistvu tih muškaraca, raspravljajući o mogućim lokacijama za planirana pogubljenja. Sudačka većina, uz suprotno mišljenje sudije Nyamba, utvrdila je da su snage bosanskih Srba u skladu s tim planom, u „bijeloj kući“ zatvorili najmanje 1.000 muškaraca i dječaka koje su prethodno primorali da ostave svoje lične predmete i identifikacione dokumente. Tamo su držani u užasnim uslovima - neki su bili fizički zlostavljani - dok autobusima nisu prevezeni u Bratunac. Sudačka većina je utvrdila da je do tada već počeo da se materijalizuje plan o njihovom ubistvu.

Dana 12. i 13. jula u Bratuncu, tim muškarcima i dječacima iz Potočara priključeno je hiljade bosanskih Muslimana iz kolone koja je krenula prema Tuzli, ljudi koje su snage bosanskih Srba zarobile ili koji su im se predali. Ti su muškarci bili zatvoreni u zgradama i autobusima po Bratuncu, gdje su bili izloženi verbalnom i fizičkom zlostavljanju. Neki od muškaraca ubijeni su u samom Bratuncu i u području Bratunca.

Ujutro 14. jula, nakon ogromne logističke operacije nabavke vozila i goriva, hiljade bosanskih Muslimana prevezeno je na sjever u opštinu Zvornik gdje su kraće vrijeme bili zatočeni pre nego što ih je u rukama snaga bosanskih Srba stigla konačna sudbina. Vijeće smatra da je neophodno da istakne nekoliko takvih incidenata ubijanja.

Kasno poslijepodne 13. jula, hiljade bosanskih Muslimana prebačeno je autobusom ili upućeno pješice sa livade u Sandićima do zgrade prizemnice u području Bratunca poznate kao skladište u Kravici. Kada je to skladište bilo dupkom puno, snage bosanskih Srba počele su pucati na ljude unutra, koristeći se mitraljezima, kao i ručnim bombama i ručnim raketnim bacačima. Pucalo se satima, sa povremenim prekidima vatre tokom kojih su ranjeni jaukali i izvikivali imena. Ta pogubljenja i dalje su trajala ujutro 14. jula. Neposredni podređeni optuženog, Beara, je bio direktno uključen u operaciju pokapanja između 600 i 1.000 bosanskih Muslimana za koje je Vijeće utvrdilo da su ubijeni u tom skladištu između 13. i 14. jula 1995.

Uveče 13. i ujutro 14. jula, stotine bosanskih Muslimana prevezeno je autobusom u školu u Grbavcima u blizini Orahovca. Tamo su bili natrpani u fiskulturnu dvoranu škole. Poslepodne 14. jula, autobusom su prevezeni na dve obližnje odvojene lokacije za pogubljenja. Snage bosanskih Srba su na njih po iskrčavanju otvorili vatru. Na neke od ranjenih zarobljenika su psovali i pustili ih da proživljavaju agoniju pre nego što su ih konačno ubili. U jednoj grupi zarobljenika nalazio se dječak star otprilike pet ili šest godina, koji je, nakon što su na njega pucali, ustao iz gomile tela i zazivao svog oca. Toga dana je u školi u Grbavcima ubijeno do 2.500 Muslimana. I oni su zakopani u masovnu grobnicu.

Ujutro 16. jula, stotine bosanskih Muslimana koji su bili zatvoreni u školi u blizini sela Pilica prevezeni su do zemljišta poznatog kao Vojna ekonomija Branjevo. Po dolasku na tu lokaciju, odvedeni su stazom do livade gdje su snage bosanskih Srba na njih otvorile vatru. Nakon svakog otvaranja vatre, pripadnici tih snaga pitali su ima li preživjelih; oni koji su se odazvali dobili su metak u glavu. Pogubljenja su trajala do kasnog poslijepodneva 16. jula, a ubijeno je otprilike 1.000 do 1.500 bosanskih Muslimana. Posle tog masovnog pogubljenja snage bosanskih Srba pogubile su otprilike još 500 bosanskih Muslimana u Domu kulture u Pilici; ne zna se ni za koga ko je preživio tu egzekuciju. Ta su tijela prevezena do Vojne ekonomije Branjevo, gdje su tokom sljedećeg dana pokopani zajedno sa tijelima ljudi ubijenih na Ekonomiji. Najmanje 1.656 bosanskih Muslimana ubijeno je na Vojnoj ekonomiji Branjevo i u Domu kulture Pilica.

Vijeće nalazi da su patnje kroz koje su ti ljudi prošli u momentima neposredno pred smrt morale biti nepodnošljive. Mnogo su puta oni koji su čekali na strijeljanje vidjeli egzekuciju onih prije njih. Onaj mali broj preživjelih koji su došli da svjedoče pred Vijećem ispričali su grozne priče o svemu šta su morali da pretrpe.

Nakon ove ubilačke operacije i pokopa hiljada tela u masovne grobnice, snage bosanskih Srba, potaknute narednjem Glavnog štaba, poduzele su mjere za prikrivanje tih zločina. Pokrenuta je operacija ponovnog pokapanja masovnih razmjera. Žrtve iz skladišta u Kravici, poubijani u Orahovcu, na brani u Petkovcima, u Kozluku, na ekonomiji Branjevo i u Pilici - koji su svi nakon ubistava bili pokopani - ponovno su otkopani i zatim pokopani u sekundarnim grobnicama - da ih nabrojimo samo nekoliko - kod puta za Hodžiće, kod puta Snagovo-Lipje, i na ukupno 12 grobnih lokaliteta uz Čančarski put.

Nekolicina podređenih ovog optuženog, uključujući Bearu i Popovića, igrala je centralnu ulogu u toj operaciji.

Sudačka većina, uz suprotno mišljenje sudije Nyambe, utvrdila je da je od 13. jula do nekog dana u avgustu 1995., u toku sprovođenja UZP ubojstva, ubijeno najmanje 4.970 bosanskih Muslimana koji su predmet navoda za koje se optuženi tereti u optužnici. Sudačka većina naglašava da je ovo konzervativna procjena najmanjeg broja. Sudačka većina, uz suprotno mišljenje sudije Nyambe, nalazi da je ukupan broj ubijenih bosanskih Muslimana iz Srebrenice bliži brojcima od najmanje 6.000 osoba.

Nakon prisilnog uklanjanja žena, dece i starijih osoba iz Potočara 12. i 13. jula, i paralelno s početkom sprovođenja UZP ubojstva, u isto to vreme VRS je izvršio pripreme za pokretanje operacije protiv obližnje enklave Žepe. Taj se napad držao istog obrasca i toka kao i napad na Srebrenicu od samo nekoliko dana ranije, uključujući i neke od istih snaga. Stanovništvo bosanskih Muslimana iz Žepe je, u panici izazvanoj početkom širenja vijesti o prisilnom odvođenju iz Potočara, potražilo sklonište u brdima iznad Žepe. Dana 13. jula održan je sastanak između VRS-a i predstavnika Ratnog predsjedništva bosanskih Muslimana Žepe, na kojem ih je optuženi obavijestio da je primjena vojne sile od strane VRS-a jedina alternativa, *u navodnicima*, „evakuaciji“ stanovništva. Napadi VRS-a na okolna sela tokom prethodnih nedjelja već su izazvali uništenje najmanje 30 domova bosanskih Muslimana, ulivajući dodatni strah u bosansko muslimansko stanovništvo.

Dana 14. jula, nakon odbijanja takve navodne „evakuacije“ pod uslovima koje je odredio optuženi, VRS je granatirao centar enklave i zauzeo osmatračka mjesta UNPROFOR-a. U danima koji su uslijedili, VRS je vršio pritisak na civile koji su se skrivali u šumi da se vrate u Žepu kako bi mogli da budu odvezeni iz enklave. Nakon neuspjeha drugog sastanka koji je održan 19. jula, dana 24. jula predstavnici bosanskih Muslimana primorani su da potpišu sporazum o razoružavanju ABiH u enklavi i o, *u navodnicima*, „evakuaciji“ civilnog stanovništva. Od 25. do 27. jula, pod direktnom nadležnošću optuženog koji se nalazio u enklavi tokom cijele operacije, skoro 4.400 žena, djece i starijih osoba bosanskih Muslimana prisilno je uklonjeno iz enklave Žepa. Kao i kada je riječ o bosansko muslimanskom stanovništvu koje se sklonilo u Potočarima, sudačka većina, uz suprotno mišljenje sudije Nyambe, nalazi da ni oni nisu imali izbora; o njihovoj sudbini su odlučili drugi. Na video snimkama vidimo Mladića kako ulazi u više autobusa punih umornih, gladnih i uplašanih bosanskih Muslimana i govori da im poklanja njihove živote. U međuvremenu - kada su se već proširile vijesti o sudbini muškaraca iz Srebrenice - vojno sposobni muškarci iz enklave Žepa i dalje se skrivaju u šumi, dok neki od njih u strahu za vlastite živote prelaze preko Drine na teritoriju Srbije.

Vijeće sada prelazi na kratak rezime svojih pravnih nalaza.

Vijeće je utvrdilo da je u vreme kada su zločini počinjeni, u Bosni i Hercegovini vladalo stanje oružanog sukoba, i da su rečeni zločini bili povezani s tim sukobom. Vijeće je takođe utvrdilo da je na bosansko muslimansko stanovništvo enklava Srebrenice i Žepe bio izvršen sistematski napad širokih razmera, a sudačka je većina, uz suprotno mišljenje sudije Nyambe, utvrdila da su djela optuženog predstavljala deo tog napada. Time su ispunjeni uslovi o nadležnosti navedeni u članovima 3 i 5 Statuta. Povrh toga, na osnovu gore rezimiranih činjeničnih nalaza, sudačka većina je, uz suprotno mišljenje sudije Nyambe, van razumne sumnje utvrdila postojanje dva udružena zločinačka poduhvata navedena u optužnici.

Sudačka većina podsjeća, uz suprotno mišljenje sudkinje Nyambe, da su snage bosanskih Srba pobile najmanje 4.970 muškaraca i dječaka koji su predmet ove optužnice. Vijeće je zaključilo da su te snage počinile ova ubistva s diskriminatornom namjerom, što predstavlja krivično djelo progona. Dok su maltretirani i držani u zatočeništvu, pa sve do trenutka ubistva, ti ljudi su psovani i izlagani poruzi, a često i tučeni zbog pripadnosti

islamskoj vjeri. Neki su bili prisiljeni da pjevaju srpske pjesme ili izvikuju pro-srpske parole neposredno pred svoju smrt. Vijeće je zaključilo da zlostavljanja kojim su bili izloženi ti ljudi dostižu takvu težinu da se mogu okvalifikovati kao teške tjelesne i duševne povrede i predstavljaju djela genocida.

Prelazeći na ubistva trojice vodećih bosanskih Muslimana u Žepi - Mehmeda HAJRIĆA, Avde PALIĆA i Amira IMAMOVIĆA - sudačka većina je zaključila da slično gornjim, ta ubistva predstavljaju djela genocida. Ta trojica muškaraca bili su pripadnici ratnog predsjedništva Žepe i važni i istaknuti rukovodeći ljudi u enklavi. Uhapšeni su nedugo nakon dovršetka operacije prisilnog uklanjanja bosanskih Muslimana iz Žepe. Držani su u zatočeništvu mnogo dana odvojeni od drugih. Sudačka većina je zaključila, uz suprotno mišljenje sutkinje Nyambe, da su ih snage bosanskih Srba polovinom avgusta 1995. godine ubile i zakopale u istoj masovnoj grobnici. Sudačka većina, uz suprotno mišljenje sutkinje Nyambe, zaključila je da iako se radi samo o trojici ljudi, s obzirom na veličinu enklave Žepa ta trojica muškaraca predstavljala su jezgro njenog civilnog i vojnog rukovodstva. Zaključila je da je ubistvo Avde PALIĆA, zbog njegovog statusa branioca muslimanskog stanovništva Žepe, trebalo da posluži kao simbol da nema nade za opstanak tog stanovništva u enklavi. Sudačka većina je takođe uzela u obzir i sudbinu preostalog stanovništva Žepe. Njihovo prisilno premještanje neposredno prije ubistva trojice najistaknutijih rukovodećih ljudi Žepe jeste činilac koji potkrepljuje većinski zaključak o postojanju genocidne namjere. Sudačka većina je zaključila da je u slučaju Žepe uklanjanje njenog civilnog muslimanskog stanovništva, uništenje njihovih domova i džamije i ubijanje trojice najistaknutijih vođa učinjeno s ciljem da se osigura da bosansko muslimansko stanovništvo ove enklave više neće moći da se obnovi. Usled toga sudačka većina je zaključila da su Mehmed HAJRIĆ, Avdo PALIĆ i Amir IMAMOVIĆ ubijeni u namjeri da se uništi ovo stanovništvo.

Sudačka većina je zaključila, nadalje, da patnje žena, djece i starijih koji su prisilno premješteni iz enklava Srebrenice i Žepe dostižu takvu težinu da mogu da se okvalifikuju kao teške tjelesne i duševne povrede i kao takve predstavljaju genocid.

Ocjenjajući da li su snage bosanskih Srba namjerno nametnule takve životne uslove koji su bili sračunati da dovedu do uništenja bosanskih Muslimana u istočnoj Bosni i Hercegovini, sudačka većina je, uz suprotno mišljenje sutkinje Nyambe, uzela u obzir ukupno dejstvo ne samo operacija prisilnog premještanja žena i djece već i ubijanja muškaraca. Sudačka većina je zaključila da je kombinovani učinak prisilnog preseljenja i operacije ubijanja imao razorne posljedice po fizički opstanak muslimanskog stanovništva u istočnoj Bosni i Hercegovini i uvjerala se da su te operacije imale za cilj uništenje tog stanovništva.

U zaključku, sudije su većinom, uz djelimično suprotno mišljenje sutkinje Nyambe, van svake razumne sumnje utvrdile postojanje krivičnih djela genocida, udruživanja radi vršenja genocida, istrebljenja, progona, nečovječnog postupanja kroz prisilno premještanje i ubistva. Vijeće, međutim, nije zaključilo da je krivično djelo deportacije dokazano van razumne sumnje. Obrazloženje o tome detaljno je dato u pismenoj presudi.

Sada ću preći na zaključke sudačke većine o odgovornosti optuženog za krivična djela za koja se tereti.

G. TOLIMIR je bio načelnik Sektora obavještajno-bezbjednosnih poslova Glavnog štaba VRS. Na to mjesto je postavljen još 1992. godine nakon skoro dvadesetogodišnjeg iskustva na tim poslovima. U junu 1994. godine unaprijeđen je u čin general-majora. On je bio jedan od sedmorice pomoćnika komandanta u Glavnom štabu, a njegov neposredni starješina bio je komandant Glavnog štaba MLADIĆ, sa kojim je imao izrazito bliski odnos. MLADIĆ se često konsultovao sa optuženim prije donošenja neke odluke i smatrao ga je dijelom svojeg, *citiram*, "najužeg jezgra". Svjedoci koji su svjedočili pred Pretresnim

vijećem opisali su optuženog kao MLADIĆEVU “desnu ruku”, njegove “oči i uši” i rekli da je “bio prije jednak” MLADIĆU nego li njegov potčinjeni. Načelnik Glavnog štaba VRS MILOVANOVIĆ rekao je u svom svjedočenju da je optuženi bio najbolje informisani oficir VRS-a te da je, *citiram*, “uvijek više znao,” *kraj citata* od svojih neposredno potčinjenih, načelnika Obavještajne uprave Petra SALAPURE, i načelnika Uprave bezbjednosti Ljubiše BEARE.

G. TOLIMIR je bio odgovoran za sprovođenje svih MLADIĆEVIH naredbi vezanih za bezbjednost i obavještajni rad i pratio je njihovo sprovođenje nadzorom nad svim potčinjenima u bezbjednosno-obavještajnim organima na nivou korpusa i brigada. Jedan od njegovih najznačajnijih zadataka bio je sprečavanje curenja informacija i, kako je to opisao jedan svjedok, *citiram*, “prikriivanje stvarnih namjera VRS-a,” *kraj citata*. On je bio odgovoran za zadatke koji su izdavani vojnoj policiji, koji su po stručnoj liniji bili pod komandom organa bezbjednosti, i njegova je dužnost bila da kontroliše izvršenje tih zadataka. On je bio redovno informisan o radu jedinica vojne policije na terenu. Takođe je bio odgovoran za postupanje prema ratnim zarobljenicima i njihovo zatočeništvo. On je nadgledao rad jedinica vezanih za Glavni štab, uključujući 10. diverzantski odred i 65. zaštitni puk.

Pretresno vijeće je zaključilo da je u VRS postojao efikasan sistem izvještavanja i da je optuženi dobijao dnevne izvještaje, kako pismene tako i usmene, od potčinjenih obavještajno-bezbjednosnih organa. On je učestvovao na dnevnim sastancima kojima su prisustvovali članovi užeg kruga komande VRS na kojima su se donosile najznačajnije odluke. Tim sastancima su prisustvovali i komandanti korpusa kada su donošene odluke o aktivnostima na operativnom nivou. Na njima je TOLIMIR informisao o bezbjednosnoj situaciji u Republici Srpskoj, davao informacije obavještajnog karaktera i iznosio prijedloge protiv-mjera. Bio je informisan o svim naredbama koje je MLADIĆ direktno izdavao obavještajnim oficirima i oficirima bezbjednosti koji su po stručnoj liniji bili pod njegovom komandom. G. TOLIMIR je, štaviše, bio osposobljen za opšte-vojno komandovanje i mogao je biti postavljen na komandnu dužnost, kao što se to dogodilo u Žepi krajem jula kada je preuzeo rukovođenje operacijom prisilnog uklanjanja bosanskog muslimanskog stanovništva iz enklave. On je bio jedna od centralnih ličnosti za kontakte sa UNPROFOR-om po pitanjima konvoja vezanih za obje enklave i bio je glavni sagovornik generalima UN-a Nicolai-u, Janvier-u, Smith-u i Gobilliard-u.

Sudačka većina je uzela u obzir specifičnu ulogu optuženog u Glavnom štabu VRS prilikom analiziranja njegovih postupaka i ponašanja. Sudije su većinski, uz suprotno mišljenje sutkinje Nyambe, zaključile da je optuženi bio učesnik udruženog zločinačkog poduhvata za prisilno uklanjanje bosanskog muslimanskog stanovništva iz enklava počev od marta 1995. godine i da je postao učesnik udruženog zločinačkog poduhvata za ubijanje vojno-sposobnih muškaraca iz Srebrenice najkasnije 13. jula posle podne. On je bio do kraja upoznat sa gnusnim kriminalnim operacijama koje su podrazumijevali ta dva poduhvata i dijelio je namjeru da doprinese ostvarenju njihovih ciljeva. Osnova njegovih saznanja i njegov doprinos tim udruženim zločinačkim poduhvatima u cjelosti su izloženi u pismenoj presudi.

Za potrebe ovog rezimea presude, sudačka većina će ukazati na neke od postupaka optuženog iz kojih je zaključeno da je optuženi dijelio namjeru drugih učesnika udruženog zločinačkog poduhvata ubistva i udruženog zločinačkog poduhvata nasilnog uklanjanja i doprinjeo tim zločinačkim operacijama. Mora se istaći da ovo nipošto nije cjelokupni spisak.

Počev od marta 1995. godine optuženi i njegovi potčinjeni u organu bezbjednosti neposredno su učestvovali u procesu odobravanja ili zabrane prolaska UNPROFOR-ovih konvoja za snabdijevanje i konvoja humanitarne pomoći za enklave Srebrenice i Žepe, što je doprinosilo daljem pogoršavanju neizdržive situacije u enklavama.

U komunikaciji sa UNPROFOR-om u danima koji su prethodili zauzimanju Srebrenice od strane snaga VRS poricao je da VRS vrši napade na enklave, odlagao razgovore o ovom pitanju i iznosio lažna uvjerenja da će VRS učiniti sve da se situacija smiri, istovremeno prosleđujući Drinskom korpusu, 9. jula 1995. godine, KARADŽIĆEVO naređenje da se nastavi operacija zauzimanja Srebrenice.

Radoslav JANKOVIĆ, obavještajni oficir Glavnog štaba i potčinjeni optuženog učestvovao je na sastancima u hotelu Fontana održanim u noći 11. i ujutro 12. jula 1995. godine. Sudije su većinski zaključile da je optuženi bio obavješten i znao za razgovore koji su vođeni na tim sastancima. JANKOVIĆ je bio u Potočarima 12. i 13. jula kada je tamo vršeno prisilno uklanjanje bosanskog muslimanskog stanovništva.

U poslijepodnevnim satima 13. jula optuženi je predložio da se muškarci, bosanski Muslimani, koji su bili zarobljeni na području Kasabe i koji su čuvani duž glavnog puta Milići - Zvornik smjeste u natkrivene objekte kako se ne bi vidjeli. Za tim prijedlogom je uslijedila MLADIĆEVA naredba u skladu sa prijedlogom optuženog. Sudačka većina je zaključila da je optuženi iznio taj prijedlog kako bi se prikrio plan ubijanja.

Takodje 13. jula, s punim saznanjem da se oko 25.000-30.000 bosanskih civila, Muslimana, okupilo u bazi UN-a u Potočarima i da se vojno-sposobni muškarci odvajaju, optuženi je obavijestio načelnika za obavještajno-bezbjednosne poslove Istočno-bosanskog korpusa Milenka TODOROVIĆA da treba da prekinu sa pripremanjem za prijem 1.000-3.000 bosanskih Muslimana, muškaraca, u zatvorskom objektu u Batkoviću. Sudije su većinski zaključile da je, naredjujući da se obustave te pripreme, optuženi znao za činjenicu da će ti muškarci u stvari biti pobijeni.

Nakon završetka operacije prisilnog uklanjanja u Potočarima, na sastanku održanom 13. jula u Bokšanici na prilazima žepskoj enklavi, optuženi je prisutnima rekao, *citiram*, "Srebrenica je pala, sada je red na Žepu," *kraj citata*, dodajući da je jedina alternativa "evakuaciji" stanovništva iz Žepe upotreba vojne sile. U kasnim satima te iste večeri predložio je osvajanje Žepe u roku od 21 sata kako bi se, *citiram*, "izbjegla osuda i reakcije međunarodne javnosti," *kraj citata*.

Dana 21. jula 1995. godine, posle višednevnog intenzivnog granatiranja Žepe od strane VRS i svjestan činjenice da je civilno stanovništvo Žepe već potražilo utočište u nenaseljenim mjestima, optuženi je, u cilju ubrzanja predaje snaga Armije Bosne i Hercegovine, predložio da grupe civila, bosanskih Muslimana u bijegu treba, *citiram*, "uništiti," *kraj citata*.

Od 25. do 27. jula 1995. godine, on se nalazio u Žepi i komandovao je operacijom prisilnog iseljenja bosanskih Muslimana koji su trpani u autobuse i odvoženi u Kladanj, hodajući unaokolo s pištoljem uperenim uvis zastrašujući tu bespomoćnu grupu pretežno žena, djece i staraca.

Svojim položajem načelnika za obavještajno-bezbjednosne poslove, on je imao pravnu obavezu da zaštiti ratne zarobljenike. Iako je bio u mogućnosti da to učini, on to nije učinio. Nakon što su snage bosanskih Srba, uključujući i njegove potčinjene, izvršile zločine on nije protiv njih preduzeo nikakve mjere, niti se ogradio od njihovih zločina. Naprotiv, pomogao je da se prikrije na hiljade ubistava koje su počinile snage bosanskih Srba.

Sada ću nešto reći o zaključcima sudačke većine po tačkama optužnice.

Razmatrajući zaključke po tačkama optužnice, sudačka većina je naročito imala u vidu TOLIMIROV položaj u Glavnom štabu VRS u svojstvu načelnika Sektora za

obavještajno-bezbjednosne poslove. Sudačka većina je, pored toga, uzela u obzir i njegovo obrazovanje, oficirsko iskustvo i opšte sposobnosti za vršenje poslova i zadataka koji su proisticali iz njegovog konkretnog stručnog položaja.

Sudačka većina je zaključila da je TOLIMIR bio detaljno upoznat sa situacijom na terenu od marta 1995. godine pa nadalje. Sudačka većina ponavlja svoj zaključak da je optuženi dao značajan doprinos u oba udružena zločinačka poduhvata koji mu se stavljaju na teret, uključujući i time što nije zaštitio ratne zarobljenike. Zločini koji su počinjeni su masovnih razmjera, po svom intenzitetu veoma teški i imali su razorne posljedice. Ta dva zločinačka poduhvata sprovedena su u kratkom vremenskom razdoblju na malom geografskom prostoru. Optuženi je u cijelom tom periodu imao koordinirajuću i rukovodeću ulogu. Sudačka većina je zaključila da je on znao za genocidnu namjeru drugih učesnika udruženog zločinačkog poduhvata, uključujući i svojih obavještajno-bezbjednosnih organa, za koje je sudačka većina zaključila da su u znatnoj mjeri bili uključeni u realizaciju tih udruženih zločinačkih poduhvata. Optuženi je podsticao korišćenje pogrdnih naziva čime je raspirivao etničku mržnju među pripadnicima snaga bosanskih Srba, šaljući na taj način poruku da su bosanski Muslimani ljudi manje vrijednosti. Na dan 21. jula 1995. godine, optuženi je predložio uništenje, *citiram*, "grupa muslimanskih izbjeglica," *kraj citata*, u cilju ubrzavanja predaje Armije BiH u Žepi. Sudačka većina je zaključila da taj prijedlog ukazuje na opredijeljenost samog optuženog na uništenje bosanskog muslimanskog stanovništva.

Jedini razumni zaključak do koga je sudačka većina mogla doći na osnovu cjelokupnog dokaznog materijala jeste da optuženi ne samo da je znao za genocidnu namjeru drugih već je i sam posjedovao takvu namjeru. Prema tome, on je odgovoran za krivično djelo genocida. Takođe je odgovoran, u skladu sa III vidom UZP, za ubistvo trojice bosanskih Muslimana iz Žepe za koje je sudačka većina zaključila da predstavlja genocid. Učešće optuženog i njegovih potčinjenih u hapšenju i zatočenju te trojice muškaraca, na osnovu kojeg je Pretresno vijeće izvelo svoje zaključke o njegovoj odgovornosti, detaljno su izloženi u pismenoj presudi.

Utvrdivši da je postojao dogovor dvoje ili više ljudi da se počini krivično djelo genocida, te da je optuženi pristupio tom dogovoru najkasnije u poslijepodnevnim satima 13. jula 1995. godine, sudačka većina je takođe zaključila da je optuženi odgovoran za krivično djelo udruživanja radi vršenja genocida, kada je riječ o ubistvu vojno-sposobnih muškaraca u Srebrenici.

Utvrdivši, pored toga, da je postojala jedinstvena, organizovana i masovna operacija ubijanja bosanskih Muslimana, muškaraca, uz nužnu namjera da se izvrši masovno ubistvo; da je optuženi znao za veličinu i obim te operacije te da je svjesno i hotimično podržao ciljeve te operacije, sudačka većina je zaključila izvan svake razumne sumnje da je optuženi odgovoran za krivično djelo istrebljenja.

Sudačka većina se, štaviše, uvjerila izvan svake razumne sumnje da je svojim učešćem u udruženom zločinačkom poduhvatu ubistva, uključujući i propuštanjem da zaštititi ratne zarobljenike, optuženi imao nužnu namjeru da ubije vojno-sposobne muškarce iz Srebrenice, pa je prema tome odgovoran za krivično djelo ubistva, kako se tereti. Sudačka većina dalje zaključuje da optuženi snosi krivičnu odgovornost za veći broj ubistava navedenih u optužnici kao oportunistička i predvidiva, ciljana ubistva, na osnovu toga što ih je on razumno mogao predvidjeti, prema vidu odgovornosti kvalifikovanom kao udruženi zločinački poduhvat III tipa.

Što se tiče krivičnog djela progona, sudačka većina podsjeća na svoje zaključke da su kako ubistva vojno-sposobnih muškaraca, bosanskih Muslimana, tako i surovo i nečovječno postupanje prema bosanskom muslimanskom stanovništvu, terorisanje civilnog stanovništva, razaranje domova bosanskih Muslimana i džamija u Srebrenici i Žepi, te

prisilno uklanjanje žena, djece i staraca iz enklava počinjeni s namjerom da se vrši diskriminacija na političkoj, rasnoj ili vjerskoj osnovi, te da čine krivično djelo progona. Sudačka većina je zaključila, izvan razumne sumnje, da je optuženi posjedovao nužnu diskriminatornu namjeru doprinošenjem ciljevima tih dvaju udruženih zločinačkih poduhvata, što je imalo za posljedicu krivična djela kako su utvrđena.

I na kraju, sudačka većina podsjeća na svoj zaključak da je optuženi, za koga je utvrđeno da je bio učesnik udruženog zločinačkog poduhvata prisilnog uklanjanja od njegovog nastanka u martu 1995. godine, dijelio tu namjeru sa drugim učesnicima udruženog zločinačkog poduhvata da se bosansko muslimansko stanovništvo ukloni iz enklava, te da je znatno doprineo realizaciji tog zajedničkog cilja. Sudačka većina je zaključila da je optuženi posjedovao nužnu namjeru prisilnog preseljenja bosanskog muslimanskog stanovništva unutar nacionalnih granica, te je prema tome krivično odgovoran za nehumana djela, u vidu prisilnog premještanja, kao zločin protiv čovječnosti.

Pretresno vijeće, međutim, nije utvrdilo da premještanje bosanskih Muslimana, muškaraca, u Bratunac i Zvornik, kako se tereti u optužnici, predstavlja krivično djelo prisilnog premještanja, niti da, kao što je već napomenuto, prebacivanje bosanskih Muslimana, muškaraca, iz Žepe u Srbiju, čini krivično djelo deportacije iz razloga koji su u cijelosti izloženi u pismenoj presudi.

Prije nego što pređemo na dispozitiv, sudačka većina će ukratko izložiti činioce koji su uzeti u obzir prilikom određivanja kazne. Prema obavezi iz Statuta i Pravilnika, sudačka većina je utvrdila težinu krivičnih djela za koja je utvrđena krivica optuženog, kao i eventualne otežavajuće ili olakšavajuće okolnosti. Ocjenjujući težinu krivičnih djela, sudačka većina je naročito uzela u obzir doprinos optuženog stravičnim masovnim strijeljanjima hiljada muškaraca i dječaka u okviru organizovane operacije koja je imala za cilj uništenje bosanskog muslimanskog stanovništva. Ona je, dalje, uzela u obzir krajnju patnju otprilike 30.000-35.000 žena i djece koji su prisilno uklonjeni iz te dvije enklave, kao i to da oni ni do danas nisu u stanju da vode normalan i konstruktivan život. Nepopravljive posljedice koje su ti zločini ostavili na žrtve i odgovornost optuženog za njihovu patnju moraju se uzeti u obzir.

Kada je riječ o otežavajućim okolnostima, sudačka većina je naročito imala u vidu visoki čin optuženog i njegov ključni položaj u Glavnom štabu VRS; njegovu dužnost, i propust, da obezbijedi sigurnost hiljada ratnih zarobljenika nakon pada Srebrenice; njegovo svjesno i aktivno učešće i ključnu ulogu u dva udružena zločinačka poduhvata; i to da je optuženi zloupotrijebio svoj položaj prikrivajući počinjene zločine.

Sudačka većina je razmotrila više olakšavajućih faktora, međutim nije im pridala nikakvu težinu, izuzev dobrog vladanja optuženog tokom pritvora i nakon početka glavne rasprave. Sudačka većina napominje, međutim, da bi takvo vladanje trebalo da bude uobičajeno i, imajući u vidu opstrukcionističko ponašanje optuženog u pred-pretresnom postupku, tom njegovom dobrom vladanju ne pridaje veliku težinu.

Dispozitiv

Ovime je završen pregled zaključaka. Sada ću pročitati dispozitiv.

G. Zdravko TOLIMIR, molim vas ustanite.

Pretresno vijeće je većinski, uz suprotno mišljenje sutkinje Nyambe, utvrdilo da ste vi, **Zdravko TOLIMIR, KRIVI**, prema članu 7(1) Statuta, za izvršenje sljedećih krivičnih djela:

Tačka 1: Genocid prema članu 4(3)(a) Statuta;

Tačka 2: Udruživanje radi vršenja genocida, prema članu 4(3)(b) Statuta;

Tačka 3: Istrebljivanje, zločin protiv čovječnosti prema članu 5(b) Statuta;

Tačka 5: Ubistvo, kršenje zakona i običaja ratovanja prema članu 3 Statuta;

Tačka 6: Progoni, zločin protiv čovječnosti prema članu 5(h) Statuta;

Tačka 7: Nečovječno postupanje prisilnim premještanjem, zločin protiv čovječnosti prema članu 5(i) Statuta.

Na osnovu principa koji se tiču kumulativnih osuđujućih presuda, Sudačka većina nije izrekla osuđujuću presudu po sljedećoj tački:

Tački 4: Ubistvo, zločin protiv čovječnosti prema članu 5(a) Statuta.

Vijeće je utvrdilo da vi, **Zdravko TOLIMIR, NISTE KRIVI**, pa vas prema tome oslobađa krivice za sljedeću tačku:

Tačka 8: Deportacija, zločin protiv čovječnosti prema članu 5(d) Statuta.

Većina pretresnog vijeća je u pismenoj presudi iznjela činioce koje je uzela u obzir prilikom određivanja kazne.

Zdravko TOLIMIR, ovime vas osuđujemo na doživotnu kaznu zatvora. Imate pravo da vam se od kazne odbije vrijeme provedeno u pritvoru do dana izricanja presude, kao i vrijeme koje će proteći do okončanja priprema za transfer u državu u kojoj ćete služiti kaznu. Do dana transfera ostaćete u pritvoru ovog Tribunala. Možete sjesti.

Sekretar će sada stranama u postupku uručiti štampane primjerke presude.

Time je ovaj pretres završen.

*****